

Infrastrukturdepartementet

Yttrande över rapporten Arlanda flygplats - en plan för framtiden (Ds 2022:11)

Sammanfattning

Delar av Sverige med dåliga kommunikationer till Stockholmsregionen är beroende av välfungerande, tillförlitlig och hållbar transportinfrastruktur. Tillgängligheten möjliggör ekonomisk utveckling, jobbskapande och bostadsförsörjning vilket vi ser bevis på med den utveckling som nu sker i samhället. Exempel på detta är utflyttning av statliga myndigheter och etablering av nya verksamheter som är beroende av bra kommunikation till Stockholm men även vidare ut i Europa/världen.

Arlanda flygplats är en essentiell livsnerv för våra invånare och företag. Ett välfungerande Arlanda innebär möjligheter att leva, verka och bo även i regioner där övriga kommunikationer inte uppfyller målet med resa fram och tillbaka över dagen via väg, tåg eller buss.

Tillgången till en flygplats med trafik till bland annat Arlanda/Bromma skapar möjligheten att även vidga arbetsmarknaden för såväl medborgare i sydöstra Sverige som medborgare från övriga regioner i Sverige och Europa.

Kalmar kommun anser att utredningen ”Arlanda flygplats – en plan för framtiden” i stort sett belyser vikten av att utveckla Arlanda flygplats så att ett välfungerande transportsystem tillgodoses för svenska medborgare och företag. Dock vill vi påpeka vikten av ett sammanhållet flygplatssystem i hela Sverige.

Dagens flygplatssystem är uppdelat utifrån ägarstruktur där, Swedavia, Kommunala/regionala flygplatser, Försvarsmakten och privata, har viss rådgighet för respektive flygplatser. Dock så saknas ett samlat sektorsansvar för luftfartens totala infrastruktur. Kalmar kommun vill poängtera att det svenska flygplatssystemet bör vara en del av nationens infrastruktur och som vid beredskap, kris och totalförsvarets behov ska tillvarata nationens intressen. Men också för att upprätta de transportpolitiska målen. Kommunen anser

följaktligen att luftfartens infrastruktur bör liksom för järnväg- och vägsystemet vara en nationell angelägenhet, där staten åtagande bör ses utifrån dels totalförsvarets behov och dels ansvaret för upprättande av de transportpolitiska målen.

Det svenska flygplatssystemet ska bidra till en god tillgänglighet för svenska medborgare, besökare och företagare. I detta ingår även samhällsnyttiga transporter samt Försvarsmaktens behov av infrastruktur för nationens säkerhet. Därför kan inte flygplatssystemet baseras på frivilliga avtal och kommunernas välvilja att upprätta en nationell infrastruktur för att skapa behov av trygghet. Därför ser kommunen hoppfullt på regeringens tillsatta utredning om det framtidens svenska flygplatssystemet där brett perspektiv beaktas. Avslutningsvis konstaterar Kalmar kommun att utredaren Peter Norman liksom många tidigare bokstavsutredare kring luftfart getts en kort tid för genomförande, vilket får till konsekvens att många frågeställningar kvarstår och att djupare analyser med bredare perspektiv inte ges möjlighet pga. av kort genomförande tid.

Utredningsförslaget med Kalmar kommuns synpunkter:

Arlanda flygplats och svenskt luftrum

- Swedavia AB (fortsättningsvis Swedavia) bör intensifiera arbetet med att minska ledtiderna för passagerare vid Arlanda flygplats, inte minst för passagerare som reser över dagen.

Synpunkt:

Den nuvarande situationen med långa ledtider bör omedelbart hanteras av Swedavia samt ansvariga myndigheter. Staten bör därför via ägardirektiv ålägga Swedavia att passagerarflöden överlag måste vara acceptabla, speciellt om all inrikestrafik ska koncentreras till Arlanda. Att ankommande flyg från regionala flygplatser parkeras ”remote” merparten av ankomsterna ökar på restiden på grund av längre ledtider. Kapacitetsutbyggnad av gates vid terminal är nödvändig för att framförallt klara peak tider där vissa destinationer kan få ökade restider på upp emot 15 minuter för interna transporter på Arlanda.

- Swedavia bör omgående påbörja förberedelserna för att förstärka kapaciteten för taxi- och rullbanesystemet samt för uppställningsplatser vid Arlanda flygplats. Det handlar om allt från mer begränsade åtgärder, som att införa mixade parallella operationer, bygga fler av- och påfarter i taxi- och rullbanesystemet eller införa trängselavgifter, till att bygga en eventuell ytterligare tredje parallell rullbana. Det tar lång tid att bygga en rullbana. Jag tar inte ställning till om en tredje parallell rullbana behöver byggas i nuläget. Sannolikheten är dock så pass hög för att en ytterligare rullbana kan komma att behövas i framtiden att förberedelserna bör påbörjas omgående med full kraft.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag i stora delar. Vi vill dock påpeka risken med införande av trängselavgifter. Införande av trängselavgifter kan få den negativa effekten att linjer/flygbolag som flyger inrikes från regionala flygplatser av pris-skäl väljer att flytta sina tider från peak. Om detta uppstår kommer möjligheten att resa till Stockholm över dagen att urholkas.

Om även trafiken från Bromma kommer flyttas över så är risken för ytterligare negativa effekter för inrikesflyget och tillgängligheten för resande till Stockholm över dagen. Troligen får en trängselavgift i peak, även negativa effekter på möjligheten att resa vidare inrikes och Europa/världen. Hubb funktionen uteblir för de regioner som drabbas en sådan effekt.

- Samarbetet mellan olika aktörer bör utvecklas. Ett gott samarbete mellan olika aktörer vid planering, genomförande av utvecklingsinsatser och vid operativ drift bidrar till att ge passagerare och transportköpare goda förutsättningar. Det kan bidra till korta ledtider och att flygplatsen upplevs som attraktiv.

Synpunkt:

Kalmar kommun anser att dagens uppdelade flygplatssystem samt bristen på intermodalitet med andra trafikslag är hämmande för svensk utveckling. En samordning bör ske mellan regionala och statliga flygplatser samt mellan trafikslag. Ett sektorsansvar för luftfartsinfrastrukturen bör därför tilldelas Trafikverket.

- Swedavia bör samla kommersiellt allmänflyg och samhällsviktigt flyg på ett område vid Arlanda flygplats för att säkerställa effektiva förutsättningar för denna flygtrafik vid flygplatsen.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Regeringen bör, för det fallet Swedavia ansöker om ett nytt miljötillstånd för verksamheten vid Arlanda flygplats, förbehålla sig rätten att pröva tillåtligheten för verksamheten. Arlanda flygplats har en särställning i det svenska flygplatssystemet och är av nationellt intresse. Endast regeringen kan åstadkomma en allsidig prövning med en sammanvägning av bland annat miljöskyddsmässiga, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska synpunkter.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Regeringen bör säkerställa att en fortsatt modernisering av det svenska luftrummet genomförs. Detta kommer att ge viktiga förutsättningar för utveckling av luftrummet inom Arlanda flygplats kontroll- och terminalområde.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag för en modernisering av det svenska luftrummet men vill påpeka att en översyn av luftrummet måste inbegripa och omhänderta etableringen av nya elektrifierade flygfarkoster såsom elflyg samt eVTOL.

En ny utformning av luftrummet skall ej innebära ökade kostnader för regionala flygplatser.

- Regeringen bör tydliggöra vem som har ansvaret för planering av den långsiktiga utvecklingen av luftrummet. Parallella mixade operationer; innebär att man både landar och startar på bägge parallellbanorna samtidigt oberoende av varandra.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag för en modernisering av det svenska luftrummet men vill påpeka att en översyn av luftrummet måste inbegripa och omhänderta etableringen av nya elektrifierade flygfarkoster såsom elflyg samt eVTOL.

En ny utformning av luftrummet skall ej innebära ökade kostnader för regionala flygplatser.

- Utöver nuvarande flyglinjer med allmän trafikplikt, bör regeringen även peka ut kommersiella flyglinjer, men samhällsviktiga inrikes flyglinjer, där rimliga transportalternativ kommer att saknas om flygtrafiken skulle upphöra. Om den kommersiella flygtrafiken på dessa utpekade flyglinjer skulle upphöra eller kraftigt reduceras ska beslut fattas om allmän trafikplikt och ett upphandlingsförfarande inledas. Ett sådant utpekande skulle ge en trygghet för de orter som är beroende av en fungerande flygverksamhet.

Synpunkt:

Kalmar kommun anser att detta är av yttersta vikt. För sydostregionen och även många andra orter i Sverige är flyginfrastrukturen det enda rimliga transportalternativet vilket då blir ytterst känsligt vid irregularitet eller störningar. Staten bör skyndsamt omhänderta utredarens förslag.

- Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att löpande följa utvecklingen på marknaden och skyndsamt ingå avtal med flygföretag om regelbunden flygtrafik för de utpekade flyglinjer där det inte finns kommersiella förutsättningar för att fullgöra ett minimiutbud av regelbunden flygtrafik.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag

- Swedavia bör i den fortsatta utvecklingen av Arlanda flygplats ta hänsyn till ett förändrat klimat. Flygplatsen bör anpassas för att klara av klimatförändringar och ökade väderrelaterade problem, som annars kan förorsaka reducerad kapacitet. Transport- och infrastruktur försörjning till och från Arlanda flygplats

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

Transport- och infrastruktur försörjning till och från Arlanda flygplats

- Andelen av passagerarna som åker kollektiva färdmedel till och från Arlanda flygplats bör öka till minst 60 procent senast 2030.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Regeringen bör ta initiativ till en Arlandaförhandling. I förhandlingen bör berörda kommuner och regioner, Swedavia och Trafikverket delta. Inriktningen för förhandlingen bör vara att lägga grunden för byggande av ny

infrastruktur, bättre kollektiva transporter, ökat bostadsbyggande och en större arbetsmarknad.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att utreda behovet av åtgärder för att förstärka kapaciteten i spår- och väginfrastrukturen till och från Arlanda flygplats utifrån ett tillgänglighets- och robusthetsperspektiv. Trafikverket bör även ta hänsyn till samhällsutvecklingen i övrigt som kan påverka behovet av resor och transporter av gods i regionen runt Arlanda flygplats.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag men vill i tillägg föreslå att Trafikverket ges i uppdrag att omhänderta ett sektorsansvar för svensk luftfart.

- Regeringen bör initiera en förhandling med A-Train med inriktningen att sänka avgifterna för de passagerare som använder snabbflygtåget.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag

- Regeringen bör i god tid, inför det att avtalet med A-Train löper ut, ta fram en inriktning för hur en fortsatt snabbflygtåg ska kunna bedrivas efter avtalet mellan staten och A-Train löper ut.

Energiförsörjning av Arlanda flygplats och flygtrafiken vid flygplatsen**Synpunkt:**

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Flyget bör, i enlighet med Sveriges klimatmål, vara fossilfritt senast år 2045. För att uppnå detta mål måste klimatarbetet intensifieras. Regeringen bör ta initiativ till att Sverige tar fram en plan för produktion och distribution av fossilfri energi för flygets behov, för att flyget överhuvudtaget ska kunna utvecklas i linje med klimatmålen. Regeringen bör tillsätta en ”flygbränslekommission” som samlar företrädare från näringsliv, akademi och offentlig sektor och som kan bidra till konkretisering och genomförande av denna plan. Etappmål för svensk storskalig produktion av fossilfritt flygbränsle för att nå klimatmålen bör även tas fram.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Bromma flygplats bör från och med 1 januari 2030 enbart användas för fossilfritt flyg. Bromma flygplats skulle därmed bli en av världens första helt fossilfria flygplatser. Bromma flygplats bör därefter stängas senast den 1 januari 2035.

Synpunkt:

Kalmar kommun anser inte att Bromma flygplats skall läggas ner.

Utredaren skriver att ”Sannolikheten är dock så pass hög för att en ytterligare rullbana kan komma att behövas i framtiden att förberedelserna bör påbörjas omgående med full kraft” samt att arbetet med en ny rullbana kommer uppskattningsvis ta ”cirka 15 till 20 år”.

Att Bromma från och med 1 januari 2030 enbart användas för fossilfritt flyg är ett bra initiativ men att besluta om en nedläggning av Bromma innan behovet av en ny rullbana på Arlanda är utrett innebär stora risker för hämmad tillgänglighet.

Vidare är det extra viktigt att den ökade belastningen på flygplatsinfrastrukturen på Arlanda, vid en nedstängning av Bromma, inte innebär att regioner som har flyg till Bromma blir av med kapacitet i peak.

- Regeringen bör ge Transportstyrelsen i uppdrag att utreda de legala förutsättningarna och tillvägagångssätt för att kunna etablera Bromma flygplats som en flygplats endast för fossilfritt flyg 2030.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

- Swedavia bör successivt anpassa Arlanda flygplats bränsle- och energiförsörjning så att flygplatsen möjliggör för utveckling av fossilfritt flyg. Senast 2035 bör Arlanda flygplats ha den infrastruktur och kapacitet som krävs för en effektiv och hållbar flygplatsdrift inklusive bränsle- och energiförsörjning för flygtrafiken.

Synpunkt:

Kalmar kommun samtycker med utredningens förslag.

Styrning av Swedavia och markområdet vid Bromma flygplats

- Regeringen bör tydliggöra sin syn på framtiden för Bromma flygplats, kopplat till frågan om nationellt basutbud av flygplatser, samt använda sin ägarstyrning av Swedavia för att tydliggöra inriktningen för det som regeringen förväntar sig ska ske. I detta ingår bland annat ändrad bolagsordning, utvecklade uppdragsmål samt behov av att vidta förberedande åtgärder som till exempel markundersökningar vid Bromma flygplats.

Synpunkt:

Utredaren skriver att ”Sannolikheten är dock så pass hög för att en ytterligare rullbana kan komma att behövas i framtiden att förberedelserna bör påbörjas omgående med full kraft” samt att arbetet med en ny rullbana kommer uppskattningsvis ta ”cirka 15 till 20 år”.

Att Bromma från och med 1 januari 2030 enbart användas för fossilfritt flyg är ett bra initiativ men att besluta om en nedläggning av Bromma innan behovet av en ny rullbana på Arlanda är utrett innebär stora risker för hämmad tillgänglighet. Dessutom bör man fundera varför flygbolag som genomför en omfattande investeringar i en nödvändig omställning till fossilfritt flyg endast ges 5 år fram till 2035 och inte fullt till 2038 då markavtalet mellan Swedavia och Stockholm Stad upphör.

- Swedavia bör i närtid ta initiativ till fördjupade markundersökningar för att få bättre underlag för att bedöma behovet av och kostnaderna för sanering av markområdet vid Bromma flygplats.

Synpunkt:

Kalmar kommun anser inte att Bromma flygplats skall läggas ner.

- Regeringen bör ta initiativ till en förhandling mellan staten och Stockholms kommun avseende framtiden för flygplatsområdet vid Bromma flygplats. Inriktningen för förhandlingen bör vara att tydliggöra framtida markanvändning av området samt att klarlägga kostnaden för en framtida sanering av marken inom flygplatsområdet.

Synpunkt:

Kalmar kommun anser inte att Bromma flygplats skall läggas ner.

Åtgärder utifrån ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv

- Regeringen bör ge ett gemensamt till flera myndigheter, bland annat Försvarmakten och Myndigheten för samhällsberedskap (MSB), att tillsammans med berörda aktörer analysera behovet av tillgänglighet och redundans i ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv för luftfart och flygplatser i Stockholmsområdet.

Synpunkt:

Kalmar kommun vill påpeka att ett antal flygplatsutredningar genomförts och att vi gläds åt att även de regionala flygplatsernas situation nu ska utredas. Vad som är viktigt är dock att man ser den totala flygplatsinfrastrukturen som en helhet och inte som nu i uppdelade segment. Svensk flygplatsinfrastruktur är till för svenska medborgare, besökare och företag som alla kräver god tillgänglighet. I detta ingår även samhällsnyttiga transporter såsom ambulans och polisverksamhet men även Försvarmaktens behov av infrastruktur för nationell trygghet. En holistisk sammantagen utredning av svensk flyginfrastruktur vore därför önskvärd där alla perspektiv beaktas.